

Rembrandt College
Veenendaal

In dit dyslexieprotocol staat beschreven op welke wijze wij een leerling met dyslexie ondersteunen, begeleiden en faciliteren.

Mevrouw van der Vaart en mevrouw Meijer zijn de dyslexiecoördinatoren van het Rembrandt College. Hun taak is ervoor te zorgen dat het dyslexieprotocol zorgvuldig wordt uitgevoerd. Voor vragen en/of opmerkingen kan met hen contact opgenomen worden.

Een leerling met dyslexie is een leerling bij wie officieel dyslexie is vastgesteld. Er is over hem/haar een rapport gemaakt waarin door een erkend deskundige (een NIP-psycholoog of NVO-orthopedagoog) wordt verklaard dat de betreffende leerling in aanmerking komt voor faciliteiten. Een kopie van de dyslexieverklaring en het orthopedagogische onderzoeksrapport dient in het leerlingdossier te zijn opgenomen. De volgende definitie van dyslexie is inmiddels algemeen aanvaard:

Dyslexie is een stoornis die gekenmerkt wordt door een hardnekkig probleem met het aanleren en het accuraat en/of vlot toepassen van het lezen en/of spellen op woordniveau¹.

---

¹ Protocol Dyslexie Voortgezet Onderwijs. 's-Hertogenbosch, KPC Groep/ Nijmegen, Expertisecentrum Nederlands/Tilburg, Werkverband Opleidingen Speciaal Onderwijs, 2013

Dit betekent dat het gaat om een lees- en /of spellingsachterstand die hardnekkig is (automatiseringstekort), ondanks voldoende gelegenheid tot leren. Dit tekort uit zich in het voortgezet onderwijs vooral bij complexe taken (lezen van lange teksten en schrijven van functionele schrijfoopdrachten) en bij de talen.

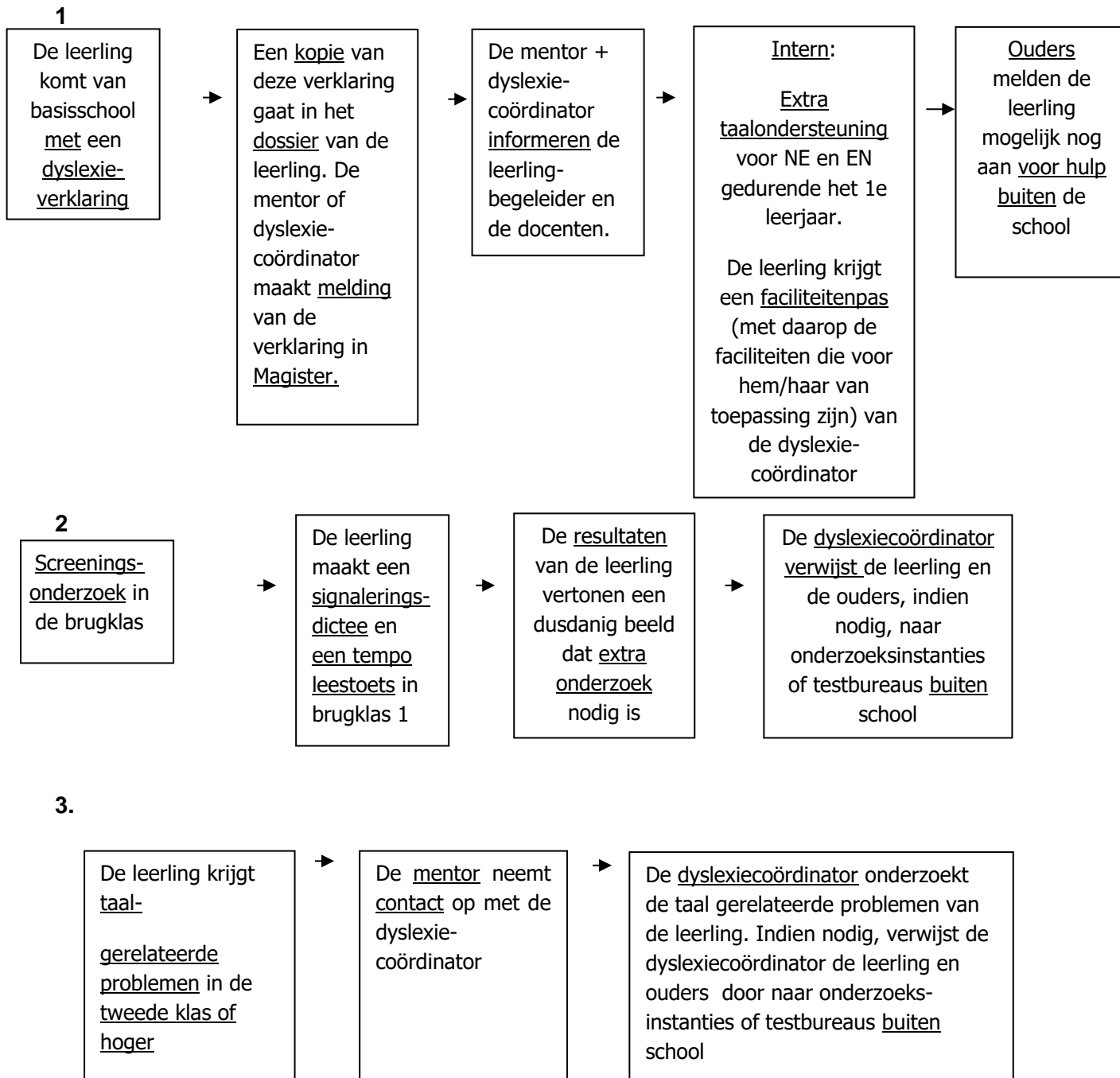
Leerlingen met dyslexie in het voortgezet onderwijs hebben problemen met:

- Lezen en/of spellen op woordniveau in het Nederlands en in de moderne vreemde talen (nieuwe klank-tekenkoppelingen, ingewikkelde spellingsafspraken);
- Het snel en accuraat lezen (decoderen) van teksten bij alle vakken;
- Het snel en accuraat spellen (coderen) bij functioneel schrijven bij alle vakken.

Uitgangspunten

- De leerling is zich ervan bewust dat hij/zij belemmeringen ondervindt in het leerproces en daardoor meer moeite zal moeten doen om het leerdoel te bereiken.
- Docenten, leerlingen en ouders moeten op de hoogte zijn van de afspraken die worden vast- gelegd op de faciliteitenpas van de leerling.
- De leerling is verantwoordelijk voor het bij zich hebben en tonen van de dyslexiepas.
- De docenten moeten zich aan de afspraken (kunnen) houden.
- De school, biedt ondersteuning binnen de mogelijkheden die er zijn, maar kan niet aan elke vorm van dyslexie adequaat tegemoet komen.

De procedure schematisch weergegeven

Voor leerlingen met dyslexie in klas 1 is er extra taalondersteuning voor Engels en Nederlands. Ouders kunnen hun kinderen hiervoor opgeven.

Vanaf klas 2 kunnen leerlingen met hulpvragen een afspraak maken met een van de dyslexiecoördinatoren.

Afspraken over dyslectische leerlingen

In algemene zin ondersteunen we op de volgende wijze de leerlingen met dyslexie:

Erkenning/herkenning

- De docenten zijn op de hoogte welke leerlingen dyslexie hebben. De docent laat aan de individuele leerling merken hiervan op de hoogte te zijn en dat hij bereid is hem/haar daarmee te willen helpen.
- De leerling krijgt een faciliteitenpas.
- Op de faciliteitenpas die aan de leerling wordt uitgereikt, staan de faciliteiten die voor hem/haar van toepassing zijn. Deze worden ontleend aan het onderzoeksrapport dat dyslexie heeft aangetoond.
- De leerling heeft zelf de verantwoordelijkheid voor het gebruik van de faciliteitenpas.
- Leerling en ouders worden door de dyslexiecoördinator of via de mentor op de hoogte gebracht van de mogelijkheden en onmogelijkheden betreffende de faciliteiten.

Rol van de leerling

- De leerling heeft tegenover de school een inspanningsverplichting. De leerling moet voldoende inspanning leveren (huiswerk/meedoen in de les). Of de inspanningen voldoende zijn is ter beoordeling aan de dyslexiecoördinator, de mentor en de betrokken docent. Indien de leerling te weinig inspanning laat zien, kunnen zijn/haar faciliteiten verminderd of ingetrokken worden.
- Voor leerlingen met dyslexie geldt dat zij een extra inspanning zullen moeten leveren om te lezen en te leren.
- Leerlingen mogen het feit dat ze dyslexie hebben niet als excuus gebruiken bij falen.
- Leerling vermeldt op de toets dat hij/zij dyslexie heeft.
- De leerling legt de faciliteitenpas zichtbaar op de hoek van de tafel tijdens een toets.

Lezen

- Leerlingen met dyslexie krijgen toetstijdverlenging. Een toets moet voor iedereen (dus ook voor leerlingen met toetstijdverlenging) binnen de gestelde (les)tijd te maken zijn.
- Toetsen en schriftelijke opdrachten hebben een duidelijke lay-out. Toetsen worden aangeboden in lettertype Arial 12.
- Leerlingen met dyslexie mogen niet de opdracht krijgen om onverwacht een stukje voor te lezen in de les. In overleg met de docent worden zij in de gelegenheid gesteld het voor te lezen stuk eerst voor te bereiden.
- Huiswerk wordt altijd visueel zichtbaar gemaakt.

- Het gebruik van een laptop, laptop met spraaksynthese, een leespen of andere hulpmiddelen zijn toegestaan, mits onderbouwd in het onderzoeksrapport en/of de dyslexieverklaring. Aanvraag van deze faciliteiten loopt via de dyslexiecoördinator.
- Voor toetsdoeleinden zijn deze faciliteiten met ingang van schooljaar 2018-2019 beschikbaar bij alle toetsen, zowel bij de toetsen die afgenomen worden in de centrale toetsweek, als bij toetsen gedurende de lesweken.

Schrijven

- Bij bijkomende ernstige handschriftproblemen kan het gebruik van een laptop toegestaan worden, mits onderbouwd in het onderzoeksrapport en/of de dyslexieverklaring.
- Voor toetsdoeleinden is deze faciliteit met ingang van schooljaar 2018-2019 beschikbaar bij alle toetsen, zowel bij de toetsen die afgenomen worden in de centrale toetsweek, als bij toetsen gedurende de lesweken.
- Om pedagogische redenen worden spelfouten tijdelijk minder zwaar meegerekend. Dit past in het traject leidend naar dezelfde eindexameneisen. Bij toetsen waarbij de juiste schrijfwijze het te toetsen onderdeel is, worden schrijffouten wel gesignaleerd/fout gerekend volgens afspraken binnen de talensecties.

Faciliteiten

Faciliteiten moeten worden onderbouwd door de dyslexieverklaring en/of het daarbij behorende onderzoeksrapport. Als een faciliteit niet wordt vermeld in de verklaring en/of het daarbij behorende onderzoeksrapport dient deze aangepast te worden door de instantie die de het onderzoek heeft gedaan voorafgaand aan de toekenning van desbetreffende faciliteit. Faciliteiten waar de leerling eventueel recht op kan hebben, staan aangekruist op de faciliteitenpas van de leerling en vermeld in ons leerlingvolgsysteem. Bij aanpassingen van faciliteiten wordt de pas, indien nodig, door de dyslexiecoördinator vernieuwd. De leerling dient deze pas altijd bij zich te hebben. Het kan hier gaan om de volgende faciliteiten:

- Boeken lezen m.b.v. gesproken teksten. Het gebruik van luisterboeken e.d.
- Het tijdelijk minder zwaar meerekenen van spelfouten om pedagogische redenen. Bij de talen worden ze beperkt aangerekend bij de andere vakken niet. Bij toetsen waarbij de juiste schrijfwijze het te toetsen onderdeel is, worden schrijffouten onderstreept/fout gerekend volgens afspraken binnen de talensecties.
- Gebruik van een computer/laptop.
- Niet onvoorbereid hardop laten lezen.
- Meer tijd om een toets te maken. Verlenging van de toetstijd met maximaal 25% van de toetstijd met een maximum van 30 minuten. Tijdens toetsweken wordt dit centraal geregeld.
- Bij examendossier luistertoetsen in de bovenbouw wordt de mogelijkheid geboden om de stoptijd tussen 2 vragen te verlengen.
- Een toets mondeling in plaats van schriftelijk afnemen.

- Gebruik van teksten met lettertype Arial 12.
- Gebruik maken van de computer met spraaksynthese, van een leespen of van andere hulpmiddelen, bij teksttoetsen of toetsen met veel tekst in de vraagstelling. Deze faciliteiten zijn met ingang van schooljaar 2018-2019 beschikbaar bij alle toetsen, zowel bij de toetsen die afgenomen worden in de centrale toetsweek, als bij toetsen gedurende de lesweken.

Regelgeving over dispensatie (vrijstelling) of compensatie voor Frans/Duits

Dispensatie en compensatie kan worden aangevraagd als de leerling aantoonbaar veel moeite heeft met de taal waarvoor dispensatie/compensatie wordt aangevraagd en dit een negatieve invloed heeft op de resultaten bij andere vakken. Ondanks buitengewoon veel inspanning scoort de leerling onvoldoende en de resultaten voor andere vakken lijden hieronder. Het moet wel vast staan dat de leerling voldoet aan het onderwijsniveau.

TL, Theoretische Leerweg

- *Dispensatie*, oftewel vrijstelling, kan alleen worden verleend aan leerlingen van de Theoretische Leerweg (TL).
- Dispensatie houdt in dat de leerling de lessen van Frans/Duits niet langer volgt.
- Dispensatie wordt verleend voor Frans of Duits na cluster 2 in het tweede leerjaar.
- Dispensatie voor Frans en Duits kan worden verleend in het derde leerjaar.
- De vrijgekomen uren dient de leerling te besteden aan die vakken die door de dyslexie extra tijd en energie vragen. Hierover maakt de leerling afspraken met de dyslexiecoördinator en/of leerlingbegeleider.
- De overige vakken moeten op voldoende niveau zijn.

Basisvorming 2e en 3e klassen HAVO/VWO

- *Aan leerlingen die HAVO of VWO volgen kan alléén compensatie worden verleend.*
- Compensatie houdt in dat leerlingen een aangepast programma volgen voor de vakken Frans of Duits. Hierbij wordt rekening gehouden met de ernst van de belemmering bij het leren van een van deze talen.
- Compensatie voor Frans of Duits wordt pas op zijn vroegst verleend na cluster 2 van het tweede leerjaar.
- De dyslexiecoördinator zal in overleg met de desbetreffende talendocent overleggen hoe het aangepaste lesprogramma er uit komt te zien.
- De behaalde resultaten van het vak waar compensatie voor wordt verleend tellen mee voor de overgang.
- De taal waar compensatie voor is verleend, kan niet meer worden gekozen als eindexamenvak.
- De overige vakken moeten op voldoende niveau zijn.

Tweede Fase

- In zeer uitzonderlijke gevallen kunnen de conrector en de ondersteuningscoördinator, in overleg en op advies van de dyslexiecoördinator, beslissen leerlingen ontheffing te geven voor de 2de moderne vreemde taal in het VWO.
- Het gaat hier om leerlingen met een dyslexieverklaring waarbij is vastgesteld dat zij het VWO niveau hebben en waarvan vanaf leerjaar 2 duidelijk is dat ze een sterk NT of NG profiel hebben maar waarbij de slaagkans verminderd wordt door de 2de moderne vreemde taal.
- De leerling zal in plaats van de 2de moderne vreemde taal een extra vak moeten volgen.
- De examensecretaris maakt hiervan indien nodig melding bij de onderwijsinspectie.

Aanvraag en toekenning voor dispensatie (vrijstelling) en compensatie

- 1 Ouders dienen een schriftelijk verzoek in te dienen bij de ondersteuningscoördinator, mevrouw Van Breugel.
- 2 De ondersteuningscoördinator stuurt verzoek door naar de dyslexiecoördinatoren, Mw. J. van der Vaart en Mw. M. Meijer.
- 3 De dyslexiecoördinatoren:
  - Onderzoeken of eventuele compensatie/dispensatie wordt onderbouwd door de dyslexieverklaring/onderzoeksrapport. De mogelijkheid om een beroep te kunnen doen op compensatie/dispensatie moet worden vermeld in de dyslexieverklaring of het onderzoeksrapport. Bij het ontbreken hiervan zullen deze documenten moeten worden aangepast door de deskundige die het onderzoek heeft afgenomen.
  - Onderzoeken of de leerling aantoonbaar veel moeite heeft met de taal waarvoor compensatie/dispensatie wordt aangevraagd en of de resultaten van de andere vakken hier ook onder lijden, zodat het verlenen van dispensatie/compensatie hiervoor verantwoord is.
  - Vragen via de mentor om feedback van het docententeam of:
    - De leerling voldoet aan het onderwijsniveau;
    - De werkhouding van de leerling voldoende is;
    - Welke belemmering dyslexie vormt bij de diverse vakken (tijdsdruk, verwoorden van antwoorden, tekstbegrip, leervaardigheden, toetsresultaten, motivatie, inzet, etc.);
    - De leerling nog mogelijkheden heeft om de resultaten te verbeteren en zo ja, hoe zou de leerling de resultaten kunnen verbeteren;

- dispensatie/compensatie van een van de moderne vreemde talen ten goede komt aan het algehele functioneren van de leerling op het door hem/haar gevolgde onderwijsniveau.
  - Gaan in gesprek met de leerling, ouders en decaan over de consequenties van dispensatie/compensatie voor profielkeuze/vakkenpakketkeuze in de toekomst (hierbij kan ook de mentor gevraagd worden om in gesprek met ouders, leerling en decaan te gaan).
  - De mentor wordt op de hoogte gebracht van alle genomen stappen/beslissingen.
- 4 Bij toekenning van compensatie, zal de leerling een aangepast programma volgen van de taal waarvoor compensatie is verleend. De resultaten hieruit voortvloeiend tellen mee voor de overgang.
  - 5 Een taal waar compensatie voor is verleend, kan niet meer worden gekozen als eindexamenvak.
  - 6 Bij dispensatie zal de leerling aan het werk moeten in de mediatheek, bij voorkeur met de andere talen of vakken waar hij/zij moeite mee heeft.
  - 7 De vrijgekomen tijd als gevolg van dispensatie/compensatie moet door de leerling worden geïnvesteerd in de andere talen (of waar nodig in andere vakken die te lijden hebben onder de belemmeringen als gevolg van dyslexie).
  - 8 Bovenstaande procedure moet leiden tot een onderbouwd advies aan de ondersteuningscoördinator.
  - 9 De ondersteuningscoördinator zal na overleg met de corrector het verzoek om compensatie/dispensatie van ouders schriftelijk beantwoorden.

10 Dit schrijven zal ook de regelgeving en gevolgen van het toekennen van dispensatie/ compensatie bevatten.

11 De schriftelijke reactie aan ouders zal worden ondertekend door de conrector.

12 Een afschrift hiervan zal worden bewaard in het leerlingendossier.

Officiële regelingen m.b.t. eindexamen

- De conrector en/of ondersteuningscoördinator, in samenspraak met de examensecretaris, bepaalt, op advies van de dyslexiecoördinator, welke faciliteiten in principe mogelijk zijn. Vervolgens wordt in overleg met de leerling vastgesteld welke tegemoetkomingen worden gerealiseerd c.q. aangevraagd.
- Voor het schoolexamen en het centraal examen kan een leerling die in het bezit is van een dyslexieverklaring verlenging van examentijd aanvragen. De betreffende leerling krijgt 25% extra tijd met een max. van 30 min. per toets.
- De dyslectische leerling kan verzoeken om de opgaven van het examen tevens digitaal aangeleverd te krijgen.
- Gebruik laptop en spraaksynthese is mogelijk op basis van het orthopedagogisch onderzoeksrapport.
- De leerling ontvangt een schriftelijke bevestiging van de conrector met de aan hem/haar toegekende faciliteiten/tegemeetkomingen met betrekking tot het examen.

Dyslexie kan NIET door de school kan worden vastgesteld. Dit heeft te maken met het feit dat hiervoor een intelligentietest afgenomen moet worden en dat kan alleen bij een NIP-psycholoog of NVO-orthopedagoog. De school kan alleen een vermoeden uiten en adviseren buiten school te laten testen.